

Çiftlik Turizminin Güvenlik Açısından Değerlendirilmesi

Kansu GENÇER^{1*} Güllü GENÇER²

¹İstanbul Ayvansaray Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, İstanbul

²Dumlupınar Üniversitesi, Tavşanlı Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Kütahya

*Sorumlu Yazar

E-posta:kansugencer@hotmail.com

Geliş Tarihi: 8.11.2018

Kabul Tarihi:12.12.2018

Özet

Kırsal turizm şehir ve kasabaların dışında kalan çoğu boş ve geniş yerlerde gerçekleştirilen bir turizm çeşidi iken çiftlik turizmi tarım yapılan, hayvan yetiştirilen, üzerinde ev, ahır, depo gibi yapılarla sulama araçları gibi çeşitli donanımların bulunduğu alanlarda gerçekleştirilen bir kırsal turizm çeşidini ifade etmektedir. Çiftlik turizmi dünyada gelişen bir turizm çeşididir. Amerika Birleşik Devletleri'nde her yıl yaklaşık 70 milyon kişi çiftlik turizmi faaliyetlerine katılmakta ve bunun 30 milyonunu çocuklar oluşturmaktadır. Çiftlikler bu alanlara aşına olmayan kişiler ve özellikle çocuklar için güvenlik riskleri taşımaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yılda yaklaşık 23 bin çocuk bu çiftliklerde yaralanmakta ve 100 çocuk yaşamını yitirmektedir. Çiftliklerde bulunan makineler, hayvanlar, çitler, ahşap yapılar ve diğer unsurlar kendine özgü güvenlik riskleri taşımakta ve bunlarla ilgili güvenlik önlemleri alınması gerekmektedir. Bu çalışma ile çiftlik turizminde karşılaşılabilecek güvenlik riskleri ile ilgili faktörler literatür ve uygulamalar doğrultusunda değerlendirilerek bunlara yönelik öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çiftlik Turizmi, Güvenlik, Kırsal Turizm

Evolution of Agritourism from Perspective of Safety

Abstract

Rural tourism is a form of tourism that take place outside of cities. Agritourism is a form of rural tourism that takes place on farms and ranches. Agritourism is growing around the World. Every year, over 70 million people visit farms and ranches and almost 30 million of these visitors are children. Farms and ranches have safety risks for unfamiliar visitors, especially for children. More than 23,000 children who lived, worked or visited a farm operation get injured; more than 100 children die of agricultural injuries in The United States' farms and ranches annually. Machines, animals, fences, wood structures and other factors have their own specific risks and precautions are needed to be taken to reduce risks. The purpose of this research is to review of literature and applications for indicating safety risks in Agritourism and present suggestions over those safety risks.

Keywords: Agritourism, Rural Tourism, Safety

GİRİŞ

Son yıllarda deniz-kum-güneş turizmi ve kitlesel turizme alternatif arayışında olan çok sayıda turist, geleneksel yaşam biçimleri ve sağlıklı yaşama ağırlık veren açık hava etkinliklerine yönelim göstermiştir. Çiftlik turizmi de bu yönelime karşılık olarak şehirlerden uzaktaki kırsal alanlarda tercih edilen bir turizm çeşidini oluşturmaktadır [1].

Çiftlik turizminin literatürde farklı yazarlar tarafından farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir:

- Alternatif çiftlik işletmeleridir [2].
- Turistlerin çiftliklere gelerek çiftlik yaşamı ve üretim etkinliklerine katılmasıdır [3].
- Mal sahibinin de içinde yaşadığı tarım arazilerinde ziyaretçilerin tarımsal veya diğer bütüncüyleci etkinliklere katılabildiği bir kırsal turizm türüdür [4].
- Çalışan bir çiftlikte müşterilere yönelik sunulan katılım, gözlem veya eğitim amaçlı hizmetler ve etkinliklerdir [5].
- Bir çiftliğe ziyaretçi çekmek amacıyla geliştirilen tüm uygulamalardır [6].

Çiftlik turizmi tanımlarından anlaşıldığı üzere turistlerin çiftliklere gelerek tarımsal yaşam tarzı ile ilgili etkinliklere katıldığı bir kırsal turizm çeşidini ifade etmektedir.

Turizm amaçlı kullanılmayan çiftliklerin temel amacı,

yoğun tarımsal teknikler kullanıp en az maliyetle en çok tarımsal üretimi yapmaktır. Çiftlik turizmi kapsamındaki çiftlikler ise ziyaretçilerin dikkatini çekici unsurlara, katılabileceği etkinliklere ve satın alabilecekleri ürünlere sahip olmak durumundadır [7]. Bu açıdan çiftlik turizmi tesisleri temel tarım faaliyeti odaklı bir yaklaşımdan, ziyaretçi odaklı bir yaklaşıma doğru evrilmektedir.

Çiftlik turizmi doğası gereği tarımsal alanlarda konumlanmaktadır. Tarım dünyadaki en büyük sektörlerden biri olarak çiftlik turizmüne güçlü bir altyapı sağlamaktadır. Dünya genelinde tarım sektöründe çalışan sayısı 1,3 milyar kişidir ve bu sayı dünyadaki toplam çalışan sayısının yaklaşık %40'ını oluşturmaktadır. [8]. Dünyada 570 milyondan fazla çiftlik bulunmakta ve bunların en az 500 milyonu aile çiftliklerinden oluşmaktadır [9].

Tarım sektörü dünyada en çok iş kazası yaşanan sektörlerden biridir. Amerika Birleşik Devletleri'nde her gün yaklaşık yüz tarım işçisi yaralanmaktadır. Avrupa Birliğinde en çok iş kazası yaşanan dördüncü [9], İngiltere'de birinci [10] sektör olan tarım, ölüm oranlarının da yüksek olduğu bir alanı oluşturmaktadır [9]. Çiftliklerde yaşanan ölümlü kazaların büyük çoğunluğu makinelere bağlı olmaktadır. Örneğin İrlanda'da 2008-2017 yılları arasında yaşanan 210 ölümlü kazanın %50'si traktör ve diğer tarım makinelerinden kaynaklanmakta iken hayvanlara bağlı ölüm

%13, yüksekten düşme %11, boğulma %10, cisim düşmesi ise %7 oranındadır [11]. Çiftlikler özellikle yaşlılar ve çocuklar için yüksek riskli alanlardır. Örneğin Kanada'da yaşanan tüm çiftlik kazası ölümlerinin %38'i 60 yaş üzeri kişilerden oluşmaktadır.

Çiftlikler iş kazası yaşanma olasılığı yüksek yerler olmaları dolayısı ile bu alanlara aşına olmayan ziyaretçiler için de oldukça fazla risk unsuru bulundurmaktadır. Çiftlik turizmi kapsamında yapılan tarla gezileri, üretim aşamalarını gözlemleme, meyve-sebze toplama, hayvan yetiştiriciliği gösterimi, hayvan sevmeye, mangal-barbekü yapma gibi etkinlikler [7] deneyimsiz kişiler tarafından gerçekleştirildiğinde kaza yaşanma riskleri ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada çiftlik güvenliği ile ilgili risk unsurları kapsamında otopark alanları, binalar, çocuklar, hayvanlar, yangın, gürültü, toz, hava durumu, makineler, kimyasal ilaçlar, gölet ve sulama havuzları ve yürüyüş alanları konuları ele alınmakta ve bunlarla ilgili önerilerde bulunulmaktadır.

Çiftlik Turizminde Risk Alanları

Otopark Alanları

Otopark alanları özellikle çocuklar için risk unsuru olmaktadır. Çocukların, taşıtların hız ve mesafesini ölçümlemesi yetişkinlere göre daha zordur. Bununla birlikte etraftaki objeler tarafından kolaylıkla dikkatleri dağılabilmektedir. Bu açıdan çocukların otopark alanlarında mutlaka bir yetişkin gözetiminde bulunması gerekir [12].

Resim 1. Bir otopark alanı işareti örneği [13]

Otopark alanına giden çiftlik yolu ve otopark alanında işaret levhaları olmalı, hız limiti belirtilmeli ve yeterli aydınlatma yapılmalıdır [12, 14]. Gerekli noktalara hız kesiciler yapılabilir. Çiftlik alanlarında karayolları dışına çıkan sürücüler bu alanlarda trafik olmadığı algısına kapılarak hızlarını arttırma eğilimi gösterebilirler. Çeşitli hayvanlar, engeller ve sürüş güvenliğini tehlikeye atabilecek diğer unsurlar konusunda gerekli işaretlendirmelerin yapılması kaza riskini azaltır.

Otopark alanları yağmur, kar gibi hava şartlarına uygun olarak döşenmelidir. Toprak alanların çamurlanması ve kayganlaşması risk unsuru olmaktadır. Bu tip zemini bozan durumlarda alternatif park alanları ayrılmalıdır [12].

Yürüyüş Alanları ve Aydınlatma

Çiftlikler toprak, engebeli ve ıslak zeminleri yaygın olan yerlerdir. Ziyaretçilerin gezileri sırasında kayıp düşmemeleri, takılmamaları veya düşmeleri durumunda daha az zarar görmeleri açısından yürüyüş alanlarının düzenlenmesi ve yeterli aydınlatma ile desteklenmesi gerekir. Yürüyüş alanlarında ziyaretçilerin tutunabilecekleri korkuluk gibi destekler kullanılması düşme riskini azaltmada

yardımcı olmaktadır [13]. Bu alanlarda peyzaj düzenlemeleri yapılmalıdır.

Resim 2. Bir yürüme alanı örneği [12]

Hayvan Güvenliği

Çiftlik turizminde hayvanlar oldukça tehlikeli unsurlardır. Hayvanların doğası öngörülemeden davranışlar içerir. Hayvanlara bağlı yaralanmalar, ezme, ısırma, tekme atma, düşürme, bir yerle hayvan arasında sıkışma şeklinde gerçekleşebilir [12].

Resim 3. Hayvanları besleme yasağı işareti örneği [15]

Büyük baş hayvanlar gösteri amaçlı ahırlarından veya çitlerinden dışarı çıkarılmamalıdır. Büyük baş hayvanlar kontrolden çıktıklarında bir insan tarafından kontrol edilmesi imkânsız hale gelir. Kalabalık gruplar hayvanları ürkütebilir ve huysuzlaştırabilir. Ziyaretçiler bilgilendirme levhaları ile hayvan davranışları konusunda bilgilendirilmeli ve yaklaşmamaları yönünde uyarılmalıdır [14].

Hayvanlar ziyaretçilerin sağlıklarını tehlikeye atabilecek bakteri ve virüsleri taşıyabilirler. Bu nedende aşıları düzenli olarak yapılmalı ve hastalıklar açısından muayene edilmelidir [13].

Çitler turistlerin üzerinden atlayamayacakları şekilde yapılandırılmış olmalıdır [13]. Özellikle çocuklar, hayvanların neden olabileceği tehlikeler konusunda bilinçsiz davranışlarda bulunarak kendilerini tehlikeye atabilirler. Bu açıdan çitler çocukların içinden geçemeyeceği genişlikte olmalıdır. Ziyaretçilerin alana alınmasından önce çitlerin kapalı olduğu kontrol edilmeli ve hayvanların içeride olduğundan emin olunmalıdır. Köpekler gerektiğinde bağlanmalıdır.

Kimyasallar

Kimyasallar solunum, emilim ve yutma yoluyla yanma, tahriş, alerji, zehirlenme ve ölüme yol açabilecek zararlı maddelerdir. Tüm kimyasal maddeler kayıt altına alınmalı ve kilitlenmelidir. Ziyaretçilerin kimyasallara ulaşması engellenmelidir [16].

Resim 4. Kimyasallar için bir depo örneği [14]

Tüm kimyasallar uygun şekilde işaretlenmelidir. Eğitimli kişiler tarafından kullanılmalı ve taşınmalıdır. Kimyasal atıklar için ayrı atık konteynerleri ayrılmalıdır. Kimyasallarla yapılan işler sonrasında yiyecek ve içeceklerle kesinlikle dokunulmamalı ve temas yerlerinin su ile yeteri kadar yıkanması sağlanmalıdır. Tüm kimyasal depolarına ilk yardım çantası konulmalıdır [16].

Makine Güvenliği

Çiftliklerde kullanılan tarımsal makineler ölümlü kazalara yol açabilecek risk unsurlarıdır. Makinelerin yağ ve diğer bakımları düzenli olarak yapılmalı ve sorunsuz çalışmaları sağlanmalıdır. Kullanma kılavuzları okunmalı ve kullanım alanları dışında kullanılmamalıdır [16].

Resim 5. Makine uyarı işareti örneği [17]

Makineler ziyaretçilerin erişimden uzak tutulmalıdır. Bu yönde tasarlanmadığı sürece üzerine yolcu alınmamalıdır. Yetkili operatörler haricinde kullanımı engellenmelidir.

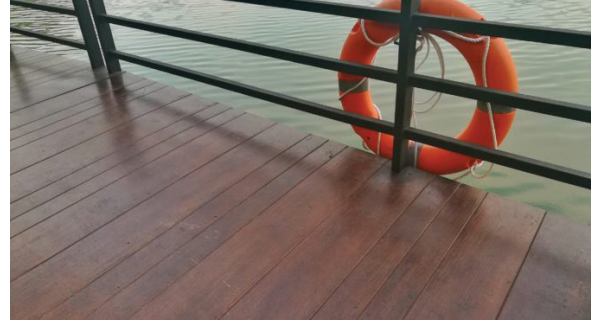
Makine anahtarlarının nerede tutulacağı belirli olmalı ve ziyaretçilerin erişimine kapalı olmalıdır. Makineler kullanılacağı anda etrafta çocuk olmamasına dikkat edilmeli ve mümkünse ziyaretçiler varken çalıştırılmamalıdır [13].

Makineler çalışırken bir çiftlik çalışanı gözetiminde kalmalıdır. Çiftlik çalışanı gözetimi dışında makineler çalışır vaziyette bırakılmamalıdır. Çocuklar makineleri kullanmamalıdır.

Gösteri amaçlı çalıştırılan makinelerle ziyaretçiler arasında yaklaşık 5mt mesafe bulunmalıdır [13]. Gerekirse uygun bariyerler konulmalıdır. Makinelerin keskin köşeleri törpülenmeli veya kapatılmalıdır. Makineler çalışırken gerekirse ziyaretçilere koruyucu gözlük verilmelidir. Ziyaretçilerin görebileceği büyüklükte uyarı levhaları ile dikkat etmesi sağlanmalıdır.

Gölet ve Sulama Havuzları

Ziyaretçiler çiftlikte nerelerde sulama havuzu veya gölet olduğu konusunda bilgilendirilmelidir. Su kenarlarına bariyerler konulmalı ziyaretçilerin erişimi engellenmelidir. Özellikle çocukların bu alanlara yaklaşması havuza düşme ve boğulma riski taşımaktadır. Suya düşme durumlarında müdahale edebilmek için bu alanlarda halat, kurtarma sırtığı, can yeleği gibi ekipmanların yanında ilk yardım malzemeleri bulundurulmalıdır. Çalışanlara ilk yardım eğitimi verilmelidir [12, 13, 14, 16].

Resim 6. Su kenarı yürütme yolu örneği [18]

Hava Durumu

Çiftlik turizmi yapılacak alanlar kötü hava koşullarından kolaylıkla etkilenebilirler. Zemin kayganlaşabilir, çamurlanabilir, bataklık olabilir, yıldırım düşebilir veya buzlanma olabilir. Kötü hava koşullarına yönelik olarak hava tahminleri düzenli olarak ve sıklıkla kontrol edilmelidir. Kötü hava koşullarında ziyaretçilerin korunabilmesi için sığınaklar yapılmalıdır. Fırtına hallerinde ziyaretçilerin sığınaklara gitmesi veya yetişmesi mümkün olmayan durumlarda arabalara veya otobüslere binmesi sağlanabilir [12]. Özellikle çocukların korunması için su basma ihtimali olan veya sel ihtimali olan yerler önceden belirlenerek üzerine çıkılabilecek yükselti alanları yapılmalıdır.

Resim 7. Çiftlikte fırtınalı hava görüntüsü [14]

Yaz aylarında yüksek hava sıcaklığı ziyaretçi deneyimini ve sağlığını olumsuz etkileyebilir. Seralar kapalı yapılarından dolayı dış sıcaklığın çok üzerinde bir sıcaklıkta olurlar. Çiftlik ortamına ve sera sıcaklığına alışkın olmayan ziyaretçiler bu durumdan olumsuz etkilenebilirler. Sıcak çarpması hızlı kalp atışı, yüksek vücut ısısı ve bayılma gibi belirtiler gösterebilir. Bu durum oldukça tehlikeli olduğundan ambulans çağırılmalıdır.

Toz

Toz, astım, bronşit ve nefes darlığı gibi rahatsızlıklara neden olabilmektedir. Çiftliklerde tozun yoğun olduğu bölgelerde maske kullanarak tozun etkileri azaltılmalıdır.

Resim 8. Toz kaldıran bir çiftlik aracı örneği [19]

Yangın

Çiftliklerde ahşap yapılar, ağaçlar ve otlar yangın halinde yayılmasına neden olabilecek riskler taşırlar. Ziyarete açılan çiftliklerde sigara içmek yasaklanmalıdır. Yangın söndürme tüpleri çiftliğin çeşitli noktalarına yerleştirilmeli ve düzenli olarak kontrolleri yapılmalıdır. Yangın söndürme tüplerinin kullanımı konusunda çalışanlara eğitim verilmelidir. Tüm binalarda yangın detektörü bulunmalıdır [14].

Resim 9. Yangın söndürme tüpü konumlama örneği [20]

Gürültü

85 desibelin üzerindeki yükseklikte sese uzun süre maruz kalmak işitme kaybına yol açabilmektedir. Çiftlik turizmi kapsamındaki tesislerde gürültülü alanlarda çalışanlara ve ziyaretçilere koruyucu kulaklıklar verilmelidir. Traktörler, elektrikli testereler ve bazı hayvanlar zarar verici düzeyde yüksek gürültü yapabilmektedir. Gürültü konusunda çalışanlar bilinçlendirilmeli zararlarından korunulmalıdır [16].

Resim 10. Çiftlikte gerekli bazı araçlar [16]

Çitler ve Bariyerler

Çiftlik turizmi tesislerinde kullanılacak tüm bariyer ve çitlerde çocuklar öncelikli olarak düşünülmelidir. Çitler çocukların tırmanamayacağı ve içinden geçemeyeceği şekilde tasarlanmalı, üzerlerine ne amaçla konulduğuna dair bilgilendirme levhaları asılmalıdır [12]. Asılan levhalar uluslararası nitelikte anlaşılır ve mümkünse resimli olmalıdır. Keskin ve sivri çıkıntıları olmamalıdır. Hayvanları ziyaretçilerden ayırmak için konulan bariyerler kolaylıkla açılmayan mekanizmalara sahip olmalıdır.

Resim 11. Çiftlik çiti örneği [21]

Elektrik çarpması

Çiftliklerde kullanılan makineler ve diğer tesisat elektrik çarpma riski taşımaktadır. Bu açıdan tüm makinelerin bakımlar yapılmalı, elektrik kabloları kontrol edilmeli, tesislerdeki elektrik tesisatının geçtiği alanların yalıtıldığından emin olunmalıdır. Özellikle çocukların prizlere ve diğer elektrikli aletlerin yanına yaklaşması önlenmelidir.

Resim 12. Elektrik uyarı işareti örneği [22]

SONUÇ

Günümüzde hızla yaygınlaşan çiftlik turizmi turistlerin çiftlik yaşantısını ve tarımsal üretimi deneyimlemesine, doğal ve sakin bir ortamda açık hava etkinlikleri gerçekleştirmesine olanak sağlamaktadır. Tarım sektörü dünyanın iş kazaları açısından en tehlikeli sektörlerinden biri olarak turizm ile birleştiğinde riskler artış gösterebilmektedir. Öngörülebilir kazaların önlenemez olduğu varsayımı ile risklerin önceden düşünülerek hazırlık yapılması bu riskli ortamdaki tehditleri en aza indirerek güvenlik ve eğlence arasındaki dengenin kurulabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Çiftlik turizmi çalışanları ve ziyaretçileri riskli alanlar konusunda bilgilendirilerek ve eğitilerek riskler ortadan kaldırılabılır veya azaltılabilir. Çiftlikler çalışma alanlarına

göre kendine has risklere sahip olabilir. Bu nedenle çiftlik turizmi sahipleri veya çalışanları kendi çiftlikleri için ön çalışma yaparak tesislerini ziyaretçi kullanımına açmadan önce bazı uygulamaları gerçekleştirmiş olmalıdır. Bu hazırlık çalışmaları ve çalışan eğitimlerinin ne şekilde verileceği üzerine çalışmalar yapılmalı ve farkındalık düzeyi artırma yönünde girişimlerde bulunulmalıdır.

KAYNAKLAR

[1] Dubois, C., Cawley, M. ve Schmitz, S. (2017), The tourist on the farm: A “muddled” image. *Tourism Management*, 59, 298-311.

[2] Evans, N. J., & Ilbery, B. W. (1989). A conceptual framework for investigating farmbased accommodation and tourism in Britain. *Journal of Rural Studies*, 5, 257–266.

[3] Iakovidou, O. (1997). Agro-tourism in Greece: the case of women agro-tourism co-operatives of Ambelakia. *MEDIT*, 1, 44–47.

[4] Marques, H. (2006). Searching for complementarities between agriculture and

tourism – the demarcated wine-producing regions of northern Portugal. *Tourism Economics*, 12, 147–155.

[5] Ollenburg, C. (2006). Farm tourism in Australia: a family Business and rural studies perspective. <https://www120.secure.griffith.edu.au/rch/file/9e67d3aa-4eb1-af60-eee0-c07c3e5d7b90/1/02Whole.pdf> (Erişim Tarihi: 10.02.2018)

[6] Barbieri, C., & Mshenga, P. M. (2008). The role of the firm and owner characteristics on the performance of agritourism farms. *Sociologia Ruralis*, 48, 166–183.

[7] Mahaliyanaarachchi, R. (2015), *Agri Tourism Farm & Farm Stay*, First Edition, Sabaragamuwa University of Sri Lanka.

[8] International Labor Organization (2015). *World Employment and Social Outlook Trends 2015*. Geneva: ILO Publications.

[9] T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2018) *Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi*, Ankara: Salmat Basım Yayıncılık.

[10] HSE National Statistics (2017), Health and safety at work Summary statistics for Great Britain 2016, <http://www.hse.gov.uk/statistics/overall/hssh1516.pdf?pdf=hssh1516> (Erişim Tarihi: 11.02.2018)

[11] Fatal Accidents, http://www.hsa.ie/eng/Your_Industry/Agriculture_Forestry/Further_Information/Fatal_Accidents/ (Erişim Tarihi: 10.02.2018)

[12] Humann, M.J, Ellis, T.M. ve Lee, B.C. (2011). *Agritourism Health and Safety Guidelines for Children*. Second Edition. Marshfield, WI: Marshfield Clinic.

[13] *Agritourism Onsite Farm Safety Guide* (2018), Northeast Kingdom Travel and Tourism Association, www.TraveltheKingdom.com (Erişim Tarihi: 10.02.2018)

[14] *Managing the Safety Risks of Agritourism Farms* <http://agritourism.rutgers.edu/pdfs/Module%204%20-%20Farm%20Safety.pdf> (Erişim Tarihi: 11.02.2018)

[15] <https://www.campgroundsigns.com/signs/no-feeding-animals-campground-sign/sku-k-7958.aspx> (Erişim Tarihi: 06.12.2018)

[16] UFA Farm Safety Guide (2016), Hazard assessment and checklists for small farms and ranches. <https://www.ufa.com/cooperative/news/Documents/UFA%20Farm%20Safety%20Book%202016.pdf> (Erişim Tarihi: 11.02.2018)

[17] https://www.compliancesigns.com/media/parking-control/1000/Farm-Safety-Sign-PKE-18287_1000.gif (Erişim Tarihi: 06.12.2018)

[18] <http://deatonsdocks.com/archives/1514> (Erişim Tarihi: 06.12.2018)

[19] <https://aghealth.ucdavis.edu/news/healthy-lungs-and-agriculture> (Erişim Tarihi: 06.12.2018)

[20] <http://www.omafra.gov.on.ca/english/engineer/barnfire/section4.htm> (Erişim Tarihi: 06.12.2018)

[21] <http://reliablefencemichigan.com/farm-fencing/2850327> (Erişim Tarihi: 06.12.2018)

[22] <https://www.hooverwebdesign.com/free-printables/signs/free-printable-danger-electric-shock-risk-sign.html> (Erişim Tarihi: 06.12.2018)